

nyugszom és pihenek benned könyörülő jószágos Istenem az Irgalmasság Édesanyja pártfogásával. Imre testvér.)

1671. június 13-án gr. Csáky László fogadalma a máriavölgyi Szent Szűznek (426. jegyzékszám alatt) citálását azért is tartjuk fontosnak, mert kizárólag magyar nyelvű: „*En groff Chiáky László de Keresztszegh, szentgothárdi apáthur... adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, hogy magham Maria-Talban tettem illy foghadást, mint következik:*

Fogadom eleötted boldogsághos Szeplőtelen Szűz Mária, hozzád foliamodóknak orvossa, nagy hittel és átok alat, hogy migh Isten ez niomorult világhon enghedi életemet, esztendeörül, esztendeöre nevednek dicséretire 100 forintot adok... Ezen fogadást penigh azért foghadtam Boldogsághos Szűz Mária, hogy protectiod alá vévén enghemet gyámoltalansághomban, légy irgalmas eörző csillaghom, hogy érdemtelen fiad Neked szolgállyak, halálom után az eöreöken való eöreömben részesülhessek... Gróff Chiáky László... Talban Szűz Mária oltária eleött die 13 Junii anno 1671...”

Végezetül a magyar művelődéstörténet szempontjából jelentős 429-es jegyzékszám alatt a következők találhatók: „1674 jan. 23: Lipót császár és király Róma 1671. évi engedélye alapján hozzájárul, hogy a pálosok generális perjele megfelelő tanulmányok és vizsgák letétele után a rend ragjainak magiszteri vagy doktori fokozatot adhasson.”

Máriavölgyi gondolatainkat egy a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokában található XVIII. századi rézmetszeten olvasható *Ájtatos Imádság a' Thalli Boldogsagos Szűz MARIA' Képe előtt mondandó* imalap kezdő gondolatával zárjuk: „Üdvöz-légy óh hatalmas Mennynek, és földnek Kiralyne Aszszonya Mária! ki e' jelen való Thalli Szent Képnek ábrázattyában itten tiszteltetel, és segítségül hivatvatol.”

Dr. Udvarhelyi Olivér

Noszlopy Gáspárról, egy szoboravató után

Noszlopy Gáspár, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc nemzetőr tisztje, népfelkelés szervezője, kormánybiztosa és gerillavezére sok szállal kötődik Kecskeméthez és tágabb környékéhez, személyekhez, eseményekhez, valamint más, életének fontos szakaszában Kecskeméten is élt jeles történelmi, irodalmi személyiségekhez. Ha Noszlopy életének színtereit vizsgáljuk, feltűnő az is, hogy milyen sok szál kapcsolja Balatonfüredhez, a Kecskemétet is megjárt, itt jogakadémista, szárnyait próbálgató Jókai Mór kedves Balaton-parti településéhez. Noszlopy és szabadcsapatai emlékét Füreden, a Tagore-sétányon emléktábla hirdeti, de utca, kilátó, forrás, völgy és annak hasadékbarrangja is viseli nevét a híres üdülővárosban és környékén.

Noszlopy Gáspár 1849. augusztus 20-a körül, mint szabadcsapatvezér több mint ezer főnyi felkelőjét ahhoz a Klapka Györgyhöz vitte-menekítette Komárom várába – maga tovább harcolva és rejtőzködve –, aki Kecskeméten is tanult, később a szabadságharc dicső tábornoka lett.

Ki volt ez az életének más vonatkozásaival is, Kecskeméthez is nagyon kapcsolódó ember: Noszlopy Gáspár?

Kossuth Lajos turini számkivetésében „*a XIX. század legbátrabb emberé*”-nek nevezte őt, de nevezték a „*Magyar Gracchus*”-nak is. Rettegett és üldözött gerillavezér volt, vérdíjat tűztek ki fejéért, hiszen a forradalom és szabadságharc idején bizonyította nem mindennapi képességeit: bátorságát, szervezőkészségét, szívósságát, szabadságszeretetét, hazaszeretetét. Egyik legjobb életrajzírója – Borsi Darázs József – így jellemzi: „Szerencsésen egyesült benne Kossuth szónoki tehetsége, Gábor Áron találékonysága és Bem taktikai, rögtönző készsége.” A világo-si fegyverletétel után bujdosik, menekül, de hamarosan újra szervezi csapatait, Veszprémben és a Balaton mellett szerte szól a nóta:

*Hull a zápor, Bakonyerdőn végig süvít a szél,
Bujdosókhoz, magyarokhoz imígyen beszél:
Tartsatok csak erre felé,*

*A sárguló lombok közé,
Noszlopy hadába álljatok bé.*

A fiatalon, 33 éves korában a magyar függetlenségért életét adó Noszlopy Gáspárt egy 1849-es rendőri értesítés a következőképp jellemzi: „*a rebellis kormány védelme alatt mint biztos foglalkozott a sok csint, vétket követett egyén. Termete kicsiny, sovány, nincs öt lábnyi, ábrázata hosszúkás, barna, orra nagy, hajlott, mit sasornnak neveznek, ajka keskeny, szemei feketék, haja setét gesztenye színű, szeme forgása és tekintete alattomos, hangja beszédében éles, bajusza kevés, szakállá ritka, barna. Beszél magyarul, németül rosszul, deákul középszerűen.*”

A személyleírás azt a Noszlopyt jellemzi, aki hol Berzsényi Pongrác, hol Csutak, volt honvéd százados, hol Kovács Gábor kereskedő álnéven „lapongatja magát”, azaz rejtőzködik, menekül Somogy megyétől Hevesen át, az Alföldet, a Tisza vidékét is érintve. Elfogják, majd megszökik, újra menekül és bujkál Békésben, Pesten és sokfelé. Már 1851-ben megfordul az Alföldön, s 1852-ben Kecskeméten és környékén, Fülöpszálláson is, szervezkedés céljából, mint megfogalmazza: „... egy új forradalom megszervezésén dolgozik”.

Fülöpszálláson Pethő Ambrusnál tartózkodott, aki lelkes híve volt a forradalomnak. Noszlopy, aki ekkor Szabó Péter álnéven mutatkozott be a Pethőhöz érkezett két kecskeméti vendégnek: Gál József gazdálkodónak, volt honvéd zászlósnak és Zabolay Károlynak, elmondta, hogy Kossuthtól kapta a megbízást egy fegyveres felkelésre. Közölte, egy gerillacsapatot is létrehozott azért, hogyha Kossuth jön, azonnal támogatni tudja.

Noszlopy Gáspár Kecskeméten Gálnál több mint egy hónapig tartózkodott, majd egyenruhák készítéséhez pénzszerzés céljából is Gállal Ceglédre mentek a fülöpszállási születésű Szabó Károly református lelkészhez. Szabó lelkész a felkelés céljára pénzt adott, melyből Gál Pesten a gerilláknak ruhaanyagot vásárolt: szürkeposztót nadrágoknak, kékposztót pedig zekéknek; vörös anyagot a hajtókák részére, majd béléseket, gombokat is vásárolt, melyeket Kecskemétre szállított. Az 24-25 uniformisra elegendő kelmék varrását Zabolay ajánlására Kecskeméten Vasváry Ferenc szabómesterre bízták. Vasváry a szabadságharcban huszárörmester volt, mint ahogy Noszlopy Kecskeméti is egy felkelés központjának tekintette a „sok elégedetlenkedő elem” miatt, hisz Szalkay Gergely honvédőrnagy elnökelete alatt már „valóságos forradalmi klub” várta.

Ami ezután történik Noszlopy Gáspár életében, az olyan regényes, titokzatos, eseményekben és feltételekben gazdag, mint rövid és viszontagságos életének egész szövevénye. Szervezkedések, gerillaharc, Ferenc József uralkodó elfogásának terve, s ezáltal az alkotmány visszaállítása, a szervezkedés leleplezése, menekülés, majd újra szervezkedés Pesten és a Duna mentén. Csapda és elfogatás után pedig a még mindig fiatal – csak 33 éves! – Noszlopy halála és halálos ítélete.

Töretlen hite, szívóssága, hazaszeretete, hűsége és keménysége nem adott fel senkit sem a pesti szervezkedés tagjai közül. Ott is voltak a kecskemétiiek a szabadságszerető szervezkedők között: Gál József, Zabolay Károly, Hankovszky Mihály és Matolcsi László orvostanhallgatók.

Noszlopy Gáspárt 1852. november 16-án a pesti Bástya utcában lévő Vay-házban fogták el, földalatti harcostársaival együtt. Pesten, majd Bécsben tartották erős fogságban, miközben társait is elfogták, vallatták és elítélték. Halálos ítéletének végrehajtása előtt az „érdeklődők” még megtekinthették, közszemlére tették, majd az Újépületől az Üllői útig kéz- és lábbilincsen, zárt kocsiban, négy zsandár őrizetében szállították a vesztőhelyre. Két társa – Sárközy és Jubál – felakasztását kellett végignéznie, majd ő következett. Bátran halt meg. Az „államfogyó” Noszlopynak „11 forint 19 krajcár bankjegyekben, 5 tallér és 20 darab ezüsthúszas és egy darab ezüsthúszas” volt az összes nála lévő értéke. Bitófája a Bogár Imre betyár kivégzésénél használt volt. Egy 1862-es kiadású Noszlopyról szóló irodalmi mű címkéjén a bitófájához fellépő hőst Haynau csipőre tett kézzel bámulja.

Noszlopy Gáspár életét, tetteit, hősiességét irodalmi alkotások is őrzik, nem csak a néphagyomány és az emlékezet. *Vittorio Merighi* ötfelvonásos tragédiát írt róla; *Nemeskürty István*: *Parázs hamu alatt* címmel regényt; *Rényi Tamás–Kinnre Péter* pedig filmforgatókönyvet *Élve vagy halva* címmel.

Maga Noszlopy így összegezte életét már 1849-ben: „*Én (a) forradalom embere vagyok, s mint ilyen halok is meg!*”

Bajtai Mária